

*Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності на підприємствах
з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів за джерелами
протягом 2014-2017 роки (млн грн)**

Роки	Усього	У тому числі за рахунок коштів						
		власних	державного бюджету	місцевих бюджетів	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	кредитів	інших
2014	2173,6	1768,5	0,0004	-	-	0,4	403,2	1,5
2015	1540,3	1476,6	0,005	0,3	-	1,6	61,8	-
2016	2186,5	1771,4	-	6,5	2,1	6,5	375,0	25,0
2017	1402,0	1274,3	-	... **	-	-	113,3	... **

Примітки:

**Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [3]*

***Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації*

За результатами проведеного дослідження можемо констатувати низький рівень інноваційної активності підприємств харчової промисловості, адже, переважно інноваційна діяльність полягає у: впровадженні у виробництво інновацій, які вже багато років використовуються у світовій практиці; в оновленні наявних виробничих потужностей, які відносяться до нижчих технологічних укладів. Зауважимо, що потребує розробки і реалізації стратегія інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, що має передбачати державну підтримку, зокрема щодо створення інноваційної інфраструктури, системи субсидіювання наукових досліджень і розробок, сприятливого інвестиційного клімату, що дозволить залучити до фінансування інноваційних проектів іноземних інвесторів тощо.

Список використаних джерел

1. Журба І. Інноваційні аспекти розвитку харчової промисловості / І. Журба // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – №3(7). – С. 14-19.
2. Мініна О.В. Інноваційний аспект діяльності підприємств харчової промисловості України: аналітична оцінка / О.В. Мініна, Н.Т. Шадура-Никипорець // Економіка і суспільство. – 2016. – №7. – С. 101-106.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Страшинський В.І. Інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості України: тенденції і пріоритети / В.І. Страшинський // Наукові праці НУХТ. – 2016. – Том 22, № 1. – С. 42-50.

УДК 368.02 (477)

О.О. Сидоренко, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

e-mail: sidorenko_aleks85@ukr.net

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ ЯК ІНДИКАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: страхування, страховий бізнес, страховий ринок, проблеми.

Страхування виступає потужним механізмом щодо забезпечення захисту суб'єктів економічних відносин, незалежно від того юридичними чи фізичними особами вони являються. Фурман В.М., наголошує на тому, що у розвинених країнах світу особливу увагу приділяють розв'язанню проблем страхування, пов'язуючи їх з такими важливими критеріями, як соціальна стабільність, соціальна згода, гарантії високого рівня життя, забезпечення ефективного інвестиційного процесу в економіці країни. Економіка за рахунок

інвестицій страховиків динамічно розвивається, а суспільство є стабільним та соціально захищеним [5, с. 140]. Піратовський Г. Л., у своїй монографії наголошує, що «у державах з ринковою економікою страховий бізнес є одним з потужних суб'єктів інвестування національної економіки» [3, с. 13-14]. Аналогічна думка висловлюється і низькою зарубіжних вчених [6-10].

В Україні розвиток страхового ринку є поступовим (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Показники страхової діяльності в Україні за 2001—2017 роки

Показники	Роки							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Валові премії, млн грн	3014,8	4482,1	9062,4	19 244,5	12 532,2	12 353,9	18 008,2	24 008,6
Перестраховання у резидентів, млн грн	643,9	796	2216,2	9767	6370,7	4 589,6	5654,0	8 026,8
Перестраховання у нерезидентів, млн грн	785,5	1308,8	3176,7	1908	676,3	612,3	769,5	1 037,8
Чисті премії, млн грн	1585,4	2377,3	3669,5	7569,5	5485,2	7152	2 353,8	15 981,8
Чисті премії у відсотках до валових	52,59	53,04	40,49	39,33	43,77	57,89	68,6	66,6
Виплати, всього	419,4	540,4	858	1528,5	1884,4	2211,9	213,0	7 050,7
Чисті виплати								6 546,1
Рівень виплат до валових премій, %	13,91	12,06	9,47	7,94	15,04	17,90	23,39	29,4
Рівень виплат до чистих премій, %	26,45	22,73	23,38	20,19	34,35	30,93	34,10	41,0
Кількість страховиків	328	338	357	387	396	410	446	469
у т.ч. зі страхування життя	19	22	30	45	50	55	65	73

Продовження табл. 1

Показники	Роки								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Валові премії, млн грн	20 442,1	23 081,7	22 693,5	21 508,2	28 661,9	26 767,3	29 736,0	35 170,3	43 431,8
Перестраховання у резидентів, млн грн	7 784,1	9 753,9	4 723,5	1 230,8	7 110,4	8 173,7	7 381,1	8 706,4	14 937,4
Перестраховання у нерезидентів, млн грн	1 104,3	991,3	1 182,7	1 292,0	1 634,4	1 530,5	2 530,2	3 962,3	3 396,2
Чисті премії, млн грн	12 658,0	13 327,7	17 970,0	20 277,5	21 551,4	18 592,8	22 354,9	26 463,9	28 494,4
Чисті премії у відсотках до валових	61,9	57,7	79,2	94,3	75,2	69,5	75,2	75,2	
Виплати, всього	6 737,2	6 104,6	4 864,0	5 151,0	4 651,8	5 065,4	8 100,5	8 839,5	10 536,8
Чисті виплати	6 056,4	5 885,7	4 699,2	4 970,0	4 566,6	4 893,0	7 602,8	8 561,0	10 256,8
Рівень виплат до валових премій, %	33,0	26,4	21,4	23,9	16,2	18,9	27,2	25,1	24,3%
Рівень виплат до чистих премій, %	47,8	44,2	26,2	24,5	21,2	26,3	34,0	32,3	36,0%
Кількість страховиків	450	456	442	411	407	382	361	310	294
у т.ч. зі страхування життя	72	67	64	62	62	57	49	39	33

Джерело: складено автором за даними [1].

Так, у період 1991 по 2004 роки відбувалось поступове зростання надання послуг із страхування. Тимчасове зменшення надання страхових послуг у 2005-2006 роках пов'язане зі зміною законодавчих вимог у сфері страхування, особливо введення умов щодо сплати податку у розмірі 12% при передачі ризиків у перестраховання іноземним перестраховикам, які не відповідають рейтингу фінансової надійності встановленого уповноваженим органом у сфері нагляду за страховим ринком України. Зміни у 2011-2012 роках пов'язані в першу чергу із введенням в дію Податкового кодексу України, та докорінною зміною правил оподаткування страховиків України, при цьому слід зазначити що такі зміни тривають і до

нині. Доволі значне падіння страхового ринку у 2014 році пов'язано насамперед з нестабільною ситуацією в країні.

Проте, незважаючи на приріст страхових премій, їх рівень у 2017 році до валового внутрішнього продукту України склав лише 1,5 % за валовими преміями і 1,0 % — за чистими (табл. 2), тоді як "у провідних країнах цей показник дорівнює 8-12 %" [2].

Таблиця 2
Динаміка частки страхових премій до внутрішнього валового продукту в Україні

Показники	Роки									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Доля чистих страхових премій до ВВП України, %	0,4	0,4	0,7	0,8	1,0	1,2	1,6	2,6	2,8	
Доля валових страхових премій до ВВП України, %	0,4	0,4	0,8	0,9	1,3	1,5	2	3,4	5,6	

Продовження табл. 2

Показники	Роки									
	2005	2006	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Доля чистих страхових премій до ВВП України, %	1,8	1,6	1,2	1,36	1,55	1,5	1,2	1,1	1,1	1,0
Доля валових страхових премій до ВВП України, %	3,1	2,6	2,1	1,7	1,65	2,0	1,7	1,5	1,5	1,5

Джерело: складено автором за даними [1, 2].

У середньому на одного українця в 2015 році припадало всього 32 долари страхових премій, тоді як в інших країнах цей показник є значно вищим. Розмір страхових премій на душу населення в окремих країнах у 2015 році наведено в табл. 3.

Таблиця 3
Страхові премії на душу населення в окремих країнах у 2015 році*

Країни	Страхові премії, Всього, млрд. дол.	Страхові премії на душу населення, дол. США		
		Всього	Life	Non-life
США	1316	4096	1719	2377
Великобританія	320	4359	2915	1444
Франція	231	3392	2217	1175
Німеччина	213	2562	1155	1407
Італія	165	2580	1955	625
Росія	17	117	14	103
Африка	64	55	38	17
Україна	1,362	32	2,6	29,4

Джерело: [2]

Порівняння даних наведених у таблиці 3 свідчить про значний потенціал розвитку українського страхового ринку. Проте, на нашу думку, швидкому і динамічному розвитку страхового ринку заважають наступні фактори (рисунок 1).

Кошти страхових компаній є важливим джерелом внутрішніх інвестицій, що має велике загальнодержавне значення. Так у США лише кошти зі страхування життя забезпечують 30 % внутрішніх інвестицій. Зростає й інвестиційний потенціал українських страховиків.

З недоліків страхового ринку слід також відмітити те, що наразі рівень страхових виплат (відношення суми страхових виплат до суми страхових платежів) є низьким, у 2017 році до

валових премій він склав 24,3 %, а до чистих — 36,0 %. При цьому слід зазначити, що у "світовій практиці ситуація на страховому ринку вважається незадовільною, якщо рівень виплат нижчий ніж 70 %" [2].

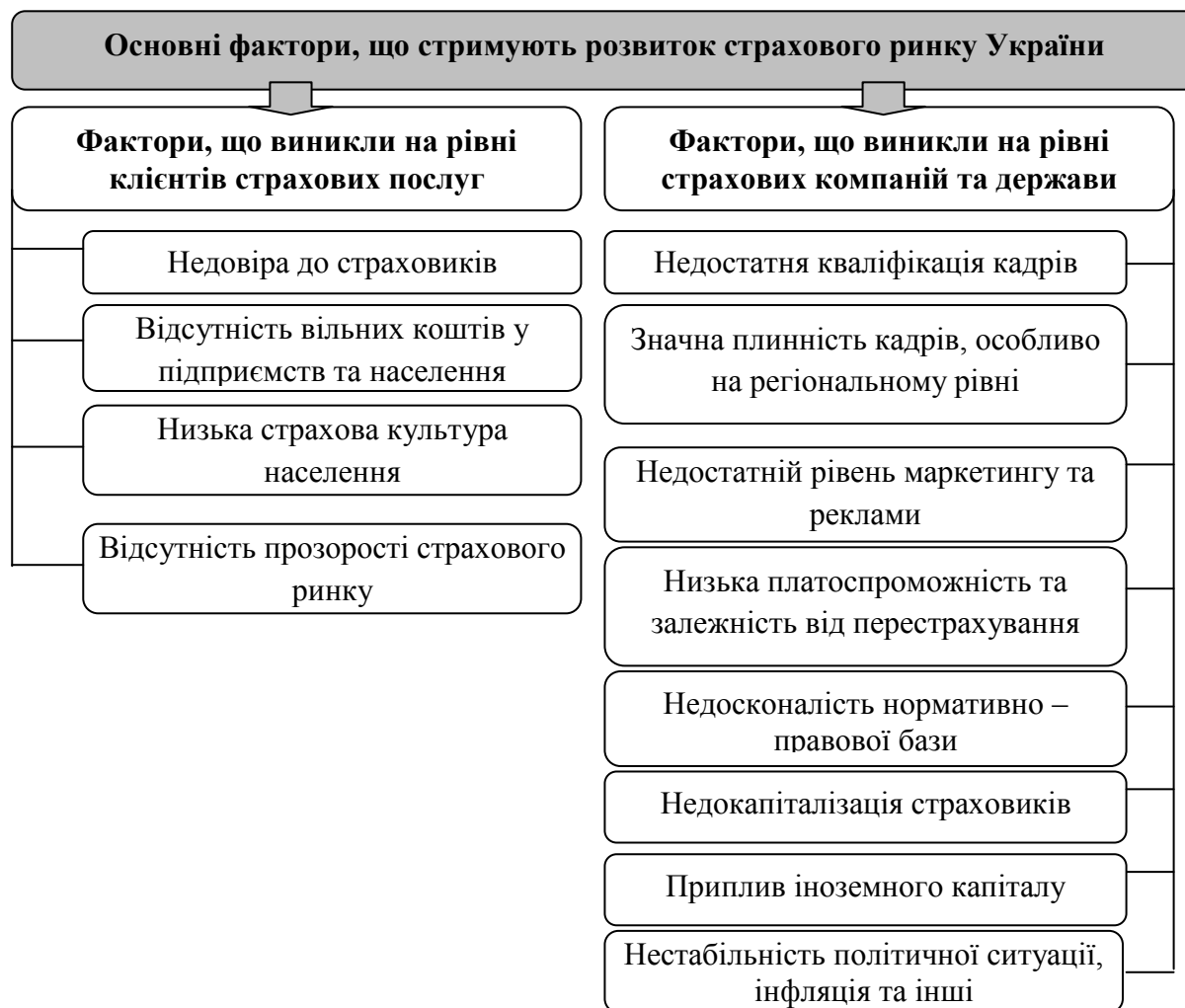

Рис. 1. Основні фактори, що стримують розвиток страхового ринку України
Джерело: [4].

Враховуючи важливість для держави, підприємців та громадян наявності ефективного страхового ринку, розпорядженням Нацкомфінпослуг від 11.06.15 № 1367 було затверджено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року, якою передбачені заходи щодо його розвитку та подолання існуючих негативних тенденцій.

Список використаних джерел

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.
2. Лень В.С., Сидоренко О.О. Облік і аудит у страхових організаціях: Навчальний посібник. – 3-тє вид., випр. і доповн. / За ред. Леся В.С., Київ: Каравела, 2017. – 460 с.
3. Піратовський Г. Л. Страховий бізнес : управління розвитком : монографія / Г. Л. Піратовський – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 254 с
4. Сидоренко О.О. Бухгалтерський облік формування та розміщення страхових резервів: дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук:08.00.09 / О. О. Сидоренко; Чернігів., 2011. – 183 с.
5. Фурман В.М. Страхові послуги для населення / В. М. Фурман // Фінанси України. – 2005. – №4.
6. Santomero A. Financial Risk Managment by Insurers: An Analysis of the Process / A. Sandomero, D. Babel // The Journal of risk and insurance. – 1997. –Vol. 64. – № 2. – P. 231–270.

7. Babbel D. F. Insurance Pedagogy: Executive Opinions and Priorities / D. F. Babbel, D. R. Klock // The Journal of Risk and Insurance. – 1988. – No 55. – P. 701–712.
8. Cummins J. D. Risk-Based Premiums for Insurance Guaranty Funds. / J. D. Cummins // Journal of Finance. – 1998. – No 4. – P. 823–839.
9. Grose V. Managing risk: systematic loss prevention for executives. – Englewood Cliffs / V. Grose. – N.J. : Prentice-Hall, 1987. – 404 p.
10. Harry M. Markowitz. Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments / M. Harry. – New York: John Wiley, 1959.

УДК 330.43

К.В. Бабін, студент 2 курсу магістратури кафедри статистики та демографії економічного факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

e-mail: kir.babin@knu.ua

ДИСПЕРСІЙНИЙ АНАЛІЗ У ДОСЛІДЖЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Ключові слова: дисперсійний аналіз, коваріаційний аналіз, апостеріорні множинні порівняння, лінійні контрасти, соціально-економічні диспропорції в освіті.

У наш час статистичні методи все ширше та частіше використовуються в соціально-економічних дослідженнях. Саме комплексне використання традиційних і сучасних методів статистики покликане створити надійну методологічну базу дослідницької роботи та гарантувати достовірність аналітичних висновків, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Оцінка впливу різних факторів при дослідженні певного явища або процесу та вміння коректно інтерпретувати отриманий результат стають все більш актуальними та важливими. При цьому методам багатовимірного аналізу відводиться особливе місце через складність та багатоманітність сучасних об'єктів досліджень. Вагоме місце серед цих статистичних методів займає дисперсійний аналіз.

Дисперсійний аналіз може застосовуватись незалежно або як доповнення до інших методів аналізу даних (зокрема, регресійного аналізу). Широке поширення цієї потужної техніки обробки емпіричних даних обумовлене щонайменше двома причинами. По-перше, дисперсійний аналіз, як і t-критерій Стьюдента, дозволяє оцінити відмінності між вибірковими середніми, однак при цьому не має обмежень на кількість порівнюваних середніх значень. По-друге, дисперсійний аналіз дозволяє працювати одразу з багатьма незалежними змінними, оцінюючи не тільки головні ефекти кожного з них, але й ефекти взаємодії між факторами.

Для практичного застосування різних методів дисперсійного аналізу було обрано освітню сферу, що є однією з найважливіших галузей соціально-економічної діяльності, головною рушійною силою розвитку країни. Метою було вивчення впливу соціально-економічних чинників на якість освіти випускників загальноосвітніх навчальних закладів за допомогою методів дисперсійного аналізу.

Інформаційною базою роботи слугували регіональні дані Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) щодо результатів зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО); дані офіційної статистики із сайту Державної служби статистики України про чисельність населення у розрізі територій та видів поселень.

Отже, для подальшого аналізу деперсоніфікованих узагальнених даних щодо результатів ЗНО було проведено їх дезагрегацію, ціллю якої було присвоювання індивідуальних значень (балів ЗНО) кожному учню, зі збереженням середнього тестового балу по загальноосвітньому навчальному закладу як у цілому, так і в розрізі кожної групи,